

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра психології (№ 704)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проектної групи
 М. Є. Жидко
(підпис) (ініціали та прізвище)

«31» серпня 2021 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОБОВ'ЯЗКОВОЇ
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Етнічна психологія і крос-культурні дослідження в психології
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: 053 Психологія

(код і найменування спеціальності)

Освітня програма: Психологія

(найменування освітньої програми)

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Харків 2021 рік

Робоча програма «Етнічна психологія і крос-культурні дослідження в психології»

(назва дисципліни)

для студентів за спеціальністю 053 Психологія

освітньою програмою Психологія

«30» серпня 2021 р., – 13 с.

Розробник Півень М.А., доц. каф. 704, к.психол. н.

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Робочу програму розглянуто на засіданні кафедри психології

(назва кафедри)

Протокол № 1 від «30» серпня 2021 р.

Завідувач кафедри к. психол. н., доц.

(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Ю. І. Гулий

(ініціали та прізвище)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни (денна форма навчання)
Кількість кредитів – 5	Галузь знань <u>05 «Соціальні та поведінкові науки»</u> (шифр і назва)	Обов'язкова дисципліна
	Спеціальність: <u>053«Психологія»</u> (код та найменування)	
Кількість модулів – 1	Освітня програма <u>Психологія</u> (найменування)	Навчальний рік
Кількість змістових модулів – 3		2021/2022
Індивідуальне завдання _____ (назва)		Семестр
Загальна кількість годин - 64/150		4-й
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 5,3	Рівень вищої освіти: <u>перший (бакалаврський)</u>	Лекції 32 год.
		Практичні, семінарські 32 год.
		Лабораторні 0 год.
		Самостійна робота 86 год.
		Вид контролю: модульний контроль, іспит

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 64/86

Аудиторне навантаження може бути зменшене або збільшене на одну годину в залежності від розкладу занять.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Етнічна психологія і крос-культурні дослідження в психології» є формування компетенцій, які спрямовані на поглиблення теоретичних уявлень щодо впливу етнічних і культурних факторів та процесів на формування і функціонування індивідуальних і групових психологічних структур.

Основні завдання вивчення дисципліни пов'язані з формуванням наступних загальних та професійних компетенцій:

1. Здатність застосовувати знання щодо етнічних і культурних факторів та процесів, які зумовлюють формування і функціонування індивідуальних і групових психологічних структур.

2. Здатність до критичного аналізу різних дослідницьких підходів щодо вивчення психологічних детермінант етнопсихогенезу.

3. Здатність до обґрунтування висновків при вивченні основних засад етнопсихологічної наукової парадигми.

4. Здатність генерувати нові ідеї при розробці етнопсихологічних і крос-культурних досліджень.

5. Здатність усвідомлювати цінності громадянського (мультикультурного) суспільства та необхідність його сталого розвитку.

6. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом етнічної психології.

7. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду етнопсихологічних і крос-культурних досліджень.

8. Здатність аналізувати та систематизувати результати етнопсихологічних досліджень.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент повинен досягти таких результатів навчання:

А) Знання:

1. Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів, понять етнічної психології.

2. Володіти аргументованим комплексом висновків щодо основних засад етнопсихологічної наукової парадигми.

3. Засвоїти основні принципи розробки етнопсихологічних і крос-культурних досліджень.

4. Засвоїти базові цінності громадянського (мультикультурного) суспільства.

5. Володіти категоріально-понятійним апаратом етнічної психології.

6. Засвоїти основні напрямки вітчизняних та зарубіжних етнопсихологічних і крос-культурних досліджень.

7. Володіти системним аналізом результатів етнопсихологічних досліджень.

Б) Уміння:

1. Опанувати застосуванням знань щодо етнічних і культурних факторів функціонування індивідуальних і групових психологічних структур.

2. Опанувати застосуванням основних методів вивчення психологічних детермінант етнопсихогенезу.

3. Розробляти програми етнопсихологічних і крос-культурних досліджень.

4. Опанувати систематизацією результатів етнопсихологічних досліджень.

В) Комунікація:

1. Володіти досвідом формування ефективної комунікативної стратегії міжетнічної взаємодії.

Г) Автономія та відповідальність:

1. Відповідальність за прийняття рішень при виявленні проблем у міжетнічній взаємодії.

Міждисциплінарні зв'язки: Соціологія та основи демографії, Конфліктологія, Соціальна психологія, Вікова психологія.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовий модуль 1. Загальна проблематика та розвиток етнопсихології як науки і крос-культурних досліджень у психології.

Тема 1. Становлення етнопсихології як науки і крос-культурних досліджень у психології

Передумови для формування етнопсихологічного знання. Етнопсихологічні ідеї в українській науці у XVIII ст. Ранні етнопсихологічні дослідження на Слобожанщині в першій половині XIX ст. Дослідження психології народів в другій половині XIX ст. Розвиток етнопсихологічних ідей у США в першій половині XX ст. Проблематика предмета і методів етнопсихології в першій половині XX ст. у СРСР. Перші вітчизняні дослідження в етнопсихології в другій половині XIX ст. Формування української етнопсихологічної школи в 20-30-х рр. XX ст. Відродження вітчизняної етнопсихології. Сучасні уявлення про предмет етнопсихології і крос-культурної психології. Сучасна харківська школа етнопсихології. Теоретична і прикладна етнопсихологія.

Тема 2. Категоріальний апарат етно- і крос-культурної психології.

Основні підходи до визначення поняття «етносу». Основні категорії етнопсихології: етнічна свідомість і самосвідомість, етнічна ідентичність (її параметри і трансформації), етнічні стереотипи. Емпірична валідизація цих категорій. Емпірична валідизація різних категорій етнопсихології в межах інших дисциплін (філософія, антропологія, соціологія, політологія і т.п.). Дослідження основних категорій в інших галузях і напрямках психології (психоаналіз, символічний інтеракціонізм, когнітивна антропологія, культурно-історична теорія і діяльнісний підхід і т.п.).

Змістовий модуль 2. Специфіка етно- і крос-культурних досліджень у психології.

Тема 3. Основні підходи і напрямки в етнопсихології і крос-культурних дослідженнях.

Розуміння етносу і теорія етногенезу Л.М. Гумільова. Теорія «російської душі» М. Бердяєва. Антропологічний портрет українця в дослідженнях Ф. Вовка. Етнопсихологічні ідеї М. Данілевського. Концепції В. Соловійова, М. Костомарова і М. Гримича. Теорії Дж. Даусона і Дж. Бері. Дослідження О.Р. Лурія в Узбекистані. Соціально-психологічне поняття етносу в працях Б.Ф. Поршнєва. Зародження школи психологічної антропології «Культура та особистість». Основні етапи її подальшого розвитку. Школа когнітивної антропології. Школа культурної психології. Екологічний підхід. Біологізаторський підхід. Історичний підхід. Культурний підхід. Соціально-економічний підхід. Діяльнісний підхід.

Тема 4. Методи дослідження в етно- і крос-культурній психології.

Загальна характеристика основних стратегій у етнопсихологічних і крос-культурних дослідженнях. Метод спостереження в крос-культурних дослідженнях. Методи опитування в етнопсихології. Тести в крос-культурних дослідженнях. Експериментальні крос-культурні дослідження. Формуючі і корекційні методи в етнопсихології. Сучасні стандарти при проведенні крос-культурного дослідження.

Методи інтерв'ю і модифікований варіант шкали соціальних дистанцій. Діагностичний тест відносин і техніка репертуарних грат Дж. Келлі. Регіональна картотека людських взаємин. Природний і лабораторний експерименти в етнопсихології.

Змістовий модуль 3. Прикладна етнопсихологія.

Тема 5. Етнопедагогіка.

Етнопедагогічний вплив у період новонародженості і раннього дитинства. Народні ігри як техніки психічного формування дитини в дошкільному і шкільному віці. Психолого-педагогічне значення народних обрядів у підлітковому і ранньому юнацькому віці. Етнопедагогічні засоби формування етнічної самосвідомості в юнацькому віці. Культура, контекст і розвиток людини. Вплив культури на пізнання і когнітивні процеси. Психологічний взаємозв'язок культури й освіти. Культура і моральний розвиток особистості. Культурний контроль особистості. Народні системи виховання дитини як спосіб формування психіки. Слов'янські «заповітні» казки. Дитячий еротичний фольклор. «Безсоромні» прислів'я і приказки. Особливості слов'янського Еросу. Національні архетипи ХІХ-ХХ ст.

Тема 6. Етноконфліктологія.

Сімейна конфліктологія у різних народів: сімейні конфлікти між дорослими членами родини і сімейні конфлікти з дітьми. Міжетнічні конфлікти: засоби запобігання і вирішення. Народні засоби і техніки вирішення соціальних конфліктів: конфлікти, що пов'язані з порушенням прав особистості, майнових і соціальних прав.

Тема 7. Етнопсихіатрія.

Поняття психічної норми і патології: універсальні і культурноспецифічні аспекти. Культура, психопрофілактика і психогігієна. Культура і соціальні динамічні процеси. Крос-культурні дослідження соціальної взаємодії. Види психотерапії і психотерапевтів: стародавня і сучасна моделі. Психотерапевтичні виміри Сходу і Заходу. Уявлення про причини психічних захворювань і психологічних проблем у різних культурах. Діагностика психічних захворювань у різних народів: неврози і неврозоподібні стани, психопатії, алкоголізм і наркоманії, шизофренія і депресія. Особливості психічної патології в процесі акультурації. Феномен акультурації. Психологічна корекція проблем, що пов'язані з акультурацією.

Тема 8. Етнопсихолінгвістика.

Історія розвитку етнопсихолінгвістики. Методологічні засади етнопсихолінгвістики. Експериментальні дослідження взаємозв'язку між мовою й етнічною специфікою психіки. Лінгвістична обумовленість пізнавальної діяльності людини. Дитина і мова. Фоносемантика.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовного модуля і тем	Кількість годин				
	Усього	У тому числі			
		л	п	лаб	с.р.
1	2	3	4	5	6
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Загальна проблематика та розвиток етнопсихології як науки і крос-культурних досліджень у психології					
Тема 1. Становлення етнопсихології як науки і крос-культурних досліджень у психології	22	6	6		10
Тема 2. Категоріальний апарат етно- і крос-культурної психології	14	2	2		10
Разом за змістовим модулем 1	36	8	8		20
Змістовий модуль 2. Специфіка етно- і крос-культурних досліджень у психології					
Тема 3. Основні підходи і напрямки в етнопсихології і крос-культурних дослідженнях	19	4	4		11
Тема 4. Методи дослідження в етно- і крос-культурній психології	19	4	4		11
Разом за змістовим модулем 2	38	8	8		22
Змістовий модуль 3. Прикладна етнопсихологія					
Тема 5. Етнопедагогіка	19	4	4		11
Тема 6. Етноконфліктологія	19	4	4		11
Тема 7. Етнопсихіатрія	19	4	4		11
Тема 8. Етнопсихолінгвістика	19	4	4		11
Разом за змістовим модулем 3	76	16	16		44
Усього годин	150	32	32		86

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Становлення етнопсихології як науки і крос-культурних досліджень у психології	6
2	Категоріальний апарат етно- і крос-культурної психології	2
3	Основні підходи і напрямки в етнопсихології і крос-культурних дослідженнях	4
4	Методи дослідження в етно- і крос-культурній психології	4
5	Етнопедагогіка	4
6	Етноконфліктологія	4
7	Етнопсихіатрія	4
8	Етнопсихолінгвістика	4
	Разом	32

6. Теми практичних занять

Не передбачено навчальним планом

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено навчальним планом

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Становлення етнопсихології як науки і крос-культурних досліджень у психології	10
2	Категоріальний апарат етно- і крос-культурної психології	10
3	Основні підходи і напрямки в етнопсихології і крос-культурних дослідженнях	11
4	Методи дослідження в етно- і крос-культурній психології	11
5	Етнопедагогіка	11
6	Етноконфліктологія	11
7	Етнопсихіатрія	11
8	Етнопсихолінгвістика	11
	Разом	86

9. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом

10. Методи навчання

Програмою передбачено наступні методи навчання:

1) *лекції*, спрямовані на поглиблення знань про методологічні засади та основні методи етнопсихології і крос-культурної психології, процес етнопсихогенезу у сучасному суспільстві.

2) *семінарські (практичні) заняття*, спрямовані на засвоєння зазначених знань та методів, що сприяє усвідомленню впливу етнічних і культурних факторів та процесів на формування і функціонування індивідуальних і групових психологічних структур. Кожен студент повинен підготувати три доповіді за темами, передбаченими планом занять.

3) *самостійна робота*, яка передбачає підготовку студентів до лекцій, семінарів та виконання 3 реферативних робіт, які повинні бути складені у визначений викладачем термін:

I. Реферативна робота «Категоріальний апарат етно- і крос-культурної психології», в якій треба розкрити багатоаспектно (з урахуванням основних дослідницьких підходів) зміст понять «етнос», «етнічна ідетичність», «етнічний стереотип», «етнічна особистість», «акультурація», «національний характер» тощо.

II. Реферативна робота «Основні підходи в етнопсихології і крос-культурних дослідженнях», в якій розглядаються такі питання:

1. Екологічний підхід.
2. Біологізаторський підхід.
3. Історичний підхід.
4. Культурний підхід.
5. Соціально-економічний підхід.
6. Діяльнісний підхід.

Для розкриття першого питання необхідно відзначити праці Гіпократ, В.Кузена, О.Кульчицького, М. Бердяєва та ін., в яких психологічні характеристики певних етносів пов'язуються з екологічними чинниками (ландшафт і клімат, особливості ґрунту тощо). При цьому, різні автори виявляли причину різних психологічних характеристик у одному екологічному факторі і навпаки - пов'язували однакові психологічні характеристики з різними екологічними факторами.

У другому питанні треба відмітити праці Ф.Вовка, І.Сікорського та ін., в яких провідним є залучення антропологічних даних (зріст, форма голови, обличчя тощо) для характеристики етнічних особливостей психіки. В межах біологічного підходу слід також виділити дослідження, в яких розглядаються генетичні, еволюційні, фізіологічні та біопсихічні чинники для пояснення етнопсихологічних особливостей (Гальтон, С.А. Подолінський, Р. Поллак, М. Борнстейн та ін.). Прихильники цього підходу вважають, що етнопсихологічні відмінності є генетично закріпленими і передаються спадково.

У третьому питанні слід зазначити праці М. Костомарова, М. Данилевського та ін., в яких основним методом дослідження етнопсихологічних особливостей є аналіз їх проявів в усій культурно-історичній життєдіяльності порівнюваних народів. Дослідження у цьому напрямку відзначаються суб'єктивізмом у трактуванні зв'язку між історичними подіями і рисами народного характеру, що підкреслює важливість проблеми методів дослідження етнопсихологічних особливостей.

У четвертому питанні необхідно відмітити праці О. Кульчицького, К. Сементовського, В. Соловійова, в яких розглядається вплив на етнопсихіку (зокрема на формування національного характеру) певних культурних течій, елементів культури: мови, вірувань, обрядів тощо.

У п'ятому питанні треба звернути увагу на те, що в працях О.Кульчицького, М. Грушевського, О. Єфименко, Б. Цимбалістого та ін. особливо відзначається вплив соціально-економічних чинників на етнопсихогенез. Ці чинники досліджуються як засоби поглибленого пізнання етнопсихологічних особливостей (праці Дж. Даусона та Дж. Беррі, М. Коул і С. Скрібнер).

У шостому питанні необхідно розкрити специфіку теоретично-методологічної схеми діяльнісного підходу до вивчення етнічної психіки: комплекс чинників – життєдіяльність етносу – діяльність членів етносу – етнічна специфіка психічної діяльності. Цей підхід дозволяє не безпосередньо, а діяльнісно-опосередковано, багатопланово вивчати механізми етнопсихогенезу. Базовими для цього підходу є основні положення культурно-історичної теорії Л.С. Виготського та теорії діяльності О.М. Леонтьєва. На теоретичних засадах, розроблених у вітчизняній психології, виводяться 5 основних етапів розвитку структури діяльності. За ними можна здійснювати багаторівневий аналіз діяльності типових членів будь-якого етносу. Також, можна здійснювати відповідні історичні або крос-культурні дослідження.

III. Реферативна робота «Етноконфліктологія», в якій розглядаються такі питання:

1. Сімейна конфліктологія у різних народів: сімейні конфлікти між дорослими членами родини і сімейні конфлікти з дітьми.

2. Міжетнічні конфлікти: засоби запобігання і вирішення.

3. Народні засоби і техніки вирішення соціальних конфліктів: конфлікти, що пов'язані з порушенням прав особистості, майнових і соціальних прав.

У питаннях 1-3 треба відзначити, що народна конфліктологія використовує різноманітні засоби, які через їх відповідність традиційній схемі формування розумових дій можна вважати культурними формами інтеріоризації, а саме:

- безпосередня інтерперсональна побудова безконфліктної взаємодії (пошук відповідного природного середовища, утворення міжетнічного розподілу праці, майнові гарантії рівності прав подружжя і т.п.);
- обрядово-ритуальні форми запобігання конфліктам;
- фольклорні тексти-попереджувачі конфліктів (пісні, прислів'я та ін.);
- здатність сформувати безконфліктну взаємодію у власне розумовому плані.

Важливий вплив на зазначений процес інтеріоризації роблять етнічні засоби психологічного захисту (ритуалізація, пряме або непряме виведення особи з конфлікту і т.п.). За відсутності можливості прямої зміни «матеріальної ситуації» конфліктної взаємодії ці засоби дозволяють особистості переосмислити ситуацію, перебудувати її в потрібному напрямку для того, щоб уникнути конфлікту

4) **консультація** – форма індивідуальної роботи студента із викладачем, спрямована на вирішення труднощів, які виникли під час вивчення лекційного матеріалу та самостійної роботи, або за наявності бажання студента отримати більш поглиблене знання стосовно предмету навчальної дисципліни.

11. Методи контролю

Поточний контроль в межах відповідного модулю включає в себе якісне та своєчасно здане на перевірку викладачу письмову частину завдання, що винесене на семінарське заняття; участь студента в обговорюванні питань на лекційних та семінарських заняттях.

У якості поточного контролю передбачено оцінювання семінарської (практичної) роботи. Доповіді оцінюються у 3 бали кожна за критеріями: самостійність, оригінальність; використання іншомовних джерел; відповідність формальним критеріям (структура, володіння сучасним науковим матеріалом, послідовність та логічність, обґрунтованість аргументації та висновків, грамотність тощо); володіння навичками презентації.

У якості поточного контролю передбачено оцінювання самостійної роботи. Реферативні роботи оцінюються у 5 балів кожна, які розподіляються за зміст реферату (самостійність, оригінальність; використання іншомовних джерел; відповідність формальним критеріям (структура, володіння сучасним науковим матеріалом. послідовність та логічність, обґрунтованість аргументації та висновків, грамотність, якість оформлення тощо)) та за своєчасність виконання роботи.

Модульна контрольна робота проводиться по завершенню вивчення теоретичного матеріалу навчального курсу. Модульна контрольна робота – це

відповідь на питання, які демонструють уміння студента використовувати теоретичні положення в практичній площині.

Модуль 1 вважається зарахованим за умови виступу з 1 доповіддю та складання 1 реферативної роботи, мінімальною кількістю балів, яку повинен набрати студент для зарахування модуля, є 15 балів.

Модуль 2 вважається зарахованим за умови виступу з 1 доповіддю та складання 1 реферативної роботи, мінімальною кількістю балів, яку повинен набрати студент для зарахування модуля, є 15 балів.

Модуль 3 вважається зарахованим за умови виступу з 1 доповіддю та складання 1 реферативної роботи, мінімальною кількістю балів, яку повинен набрати студент для зарахування модуля, є 30 балів.

Семестровий підсумковий контроль. Студент допускається до семестрового контролю з навчальної дисципліни, якщо він виконав умови допуску, визначені даною робочою навчальною програмою.

Семестровий підсумковий контроль з навчальної дисципліни проводиться у формі іспиту. Іспит проводиться письмовій формі. Завдання містять у собі питання з тематики трьох змістовних модулів.

12. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують студенти

12.1. Розподіл балів, які отримують студенти (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виступ на семінарських заняттях	0...3	4	0...12
Реферат	0...5	1	0...5
Модульний контроль	0...12	1	0...12
Змістовний модуль 2			
Виступ на семінарських заняттях	0...3	4	0...12
Реферат	0...5	1	0...5
Модульний контроль	0...12	1	0...12
Змістовний модуль 3			
Виступ на семінарських заняттях	0...3	8	0...24
Реферат	0...5	1	0...5
Модульний контроль	0...13	1	0...13
Усього за семестр			0...100

У якості контрольного семестрового заходу передбачено складання *іспиту*. Іспит є письмовою роботою, яка складається з трьох завдань. Перше і друге завдання містять питання теоретичного характеру. Відповіді на ці питання повинні складати самостійне осмислення теоретичного матеріалу з відповідної теми. Третє завдання містить питання практичного характеру. У відповіді на практичне питання необхідно розкрити конкретний вид(метод) практичної діяльності психолога. Іспит розподілено на 25 варіантів. Номер варіанту може бути закріплений за студентом шляхом випадкового вибору або за вибором викладача.

12.2. Якісні критерії оцінювання

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки: володіння системою понять у даній предметній області, знати основні методи досліджень, задачі та предмет дисципліни.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки: визначати психологічні детермінанти етнопсихогенезу, здійснювати комплексний опис динамічних та структурних характеристик етносу у контексті основних засад етнопсихологічної наукової парадигми.

12.3 Критерії оцінювання роботи студента протягом семестру

Задовільно (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Захистити реферативні роботи та здати модульні контрольні роботи. Знати основні напрямки, задачі, поняття етнічної психології і крос-культурних досліджень в психології.

Добре (75-89). Твердо знати принципи та методи, категоріальний апарат етнічної психології, структурно-динамічні властивості етносів.

Відмінно (90-100). Здати всі контрольні роботи з оцінкою «відмінно». Досконально знати всі теми та уміти застосовувати їх.

Розподіл балів, які отримують студенти за виконання курсової роботи (проекту) – не передбачено навчальним планом.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

13. Методичне забезпечення

1. Гулий Ю.І., Жидко М.Є. Основи прикладної етнопсихології : навч. посіб. / Ю.І. Гулий, М.Є. Жидко. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2006. – 84 с.

2. Гулий Ю.І., Жидко М.Є. Вступ до етнопсихології : навч. посіб. / Ю.І. Гулий, М.Є. Жидко. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М.Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2013. – 112 с.

Електронний ресурс:

- НМК з дисципліни,
- робоча програма

14. Рекомендована література

Базова

3. Савицька О. В. Етнопсихологія : навч. посіб. / О. В. Савицька, Л. М. Співак. – К. : Каравела, 2011. – 263 с.
4. Мандель Б.Р. Этнопсихология: учеб. пособие / Б.Р. Мандель. – 2-е изд., стер. – М.: Флинта, 2014. - 360 с.
5. Крысько В.Г. Этническая психология: учеб. пособие /В.Г. Крысько. - М.: Академия, 2008. - 320 с.
6. Павленко В.Н., Таглин С.А. Общая и прикладная этнопсихология / В.Н. Павленко, С.А. Таглин. – М.: Т-во научных изданий КМК, 2005. - 483 с.
7. Стефаненко Т.Г. Этнопсихология: Учебник для вузов / Т. Г. Стефаненко. - 4-е изд., испр. и доп. - М.: Аспект Пресс, 2009.- 368 с.

Допоміжна

8. Налчаджян А.А. Этнопсихология /А.А. Налчаджян. - 2-ое изд. – СПб, Питер, 2004 – 361 с.
9. Павленко В.М., Таглин С.О. Етнопсихологія.: навч. посіб. / В. М. Павленко, С. О. Таглин.- К.: Сфера, 1999.- 408с.

15. Інформаційні ресурси

1. Бібліотека університету - http://library.khai.edu/library/page_lib.php
2. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського - nbuv.gov.ua